

N:o 107.

Af herr **P. Waldenström**, om beviljande af statsanslag till en folkskoleinspektör i Stockholm.

Vid förra årets januaririksdag tog jag mig friheten att vid remissen af den kongl. statsverkspropositionen fästa uppmärksamheten på det egenomliga förhållande, att Stockholm är det enda folkskoledistrikt, som saknar en af staten anställd folkskoleinspektör. Jag påpekade ock åtskilliga i sammanhang dermed stående olagligheter, hvilket föranledde en skrivelse från statsrådet och chefen för kongl. ecklesiastikdepartementet till öfverstyrelsen öfver Stockholms folkskolor, deri upplysningar äskades öfver de af mig omordade förhållandena. Detta har haft till resultat, att de olagligheter, som jag påvisade, blifvit rättade.

Det första uppslaget till folkskoleinspektionens införande gafs af konsistorium i Hernösand, som omkring tio år efter utgifvandet af 1842 års folkskolestadga anhöll, att »Kongl. Maj:t täcktes i nåder bevilja medel till aflöning för en kringresande skolvisitator, som skulle, efter af konsistorium i vederbörlig ordning undfånget förordnande, årligen besöka ett visst antal skoldistrikt för att inspektera skolorna, göra sig noga under rättad om lärjungarnes antal, undervisningens beskaffenhet och jemna fortgång, undersöka skolmaterielens och lokalens skick, anställa förhör med lärjungarne, meddela så väl skollärarne som skolstyrelserna nödiga upplysningar, och, der så behöfdes, rättelser m. m. samt slutligen aflemna en redogörelse för sin inspektionsresa.» Konsistorium uttryckte den öfvertygelsen, »att redan denna åtgärd ensam skulle förmå verka en oberäknelig förbättring i folkskoleväsendet.»

Öfvertygelsen om nödvändigheten af att staten anordnade en in-

spektion öfver folkskolorna vann och hastigt insteg hos vederbörande och kom till förverkligande år 1860, då statsrådet och chefen för kongl. ecklesiastikdepartementet förordnade inspektörer för folkskolorna inom de särskilda stiftet. Sju år derefter yttras om inspektionen: »Hafva några goda resultat af folkundervisningen vunnits, så är obestridligt, att vi derför till väsentlig del hafva inspektionen att tacka, och det är endast af densammas fortsatta verksamhet vi kunna hoppas vidare framsteg.» Sedan den tiden har inspektionen oafbrutet verkat till stor båtnad för folkskolans utveckling. Jag vill här endast fästa uppmärksamheten derpå, att genom inspektörernas verksamhet lagar och författningar, som röra folkskolan, noggrannare efterlefas än tillföre, och att, sedan inspektionen kommit i gång, statsmedel, som anslagits till främjande af folkskoleundervisningen, användas på ett mer ändamålsenligt sätt och med noggrannare iakttagande af fastställda vilkor. Den sistnämnda sidan af inspektörernas verksamhet blir viktigare i samma mån som de summor, som årligen utgå af statsmedel till folkskolan, tillväxa. Under sådana förhållanden kan det icke undgå att väcka förvåning, att, då alla öfriga skoldistrikt i landet hafva af staten förordnade inspektörer, Stockholms skoldistrikt ensamt saknar en sådan, och detta oaktadt intet skoldistrikt uppbär så rikliga bidrag af statsmedel som Stockholm. De torde för närvarande uppgå till inemot 200,000 kronor om året.

I instruktionen för folkskoleinspektörer föreskrifves det, att vid skolrådets ansökning om understöd af statsmedel för aflönande af lärare och lärarinnor bör inspektören tillse, att erforderliga uppgifter blifva lemnade, och, om anledning ej finnes till anmärkning, vitsorda dessas rättighet. Vidare stadgas i § 7 af kongl. kungörelsen den 5 juni 1885, att Konungens befallningshafvande skola utbetala de bidrag af statsmedel, som tillkomma de särskilda skoldistrikten, efter verkställd granskning och sedan folkskoleinspektören vitsordat rättigheten af de utaf skolråden för statsbidragens erhållande lemnade uppgifter. Af dessa lagrum framgår otvetydigt, att öfver hvarje skoldistrikt skall finnas en af regeringen förordnad inspektör. Stockholm gör dock undantag. Man har för detta skoldistrikt särskildt förordnat, att stadskonsistorium skall granska de uppgifter, som öfverstyrelsen öfver Stockholms folkskolor lemnar till statskontoret för erhållande af statsbidrag. Huru oegentligt detta är, skall man lätteligen finna, om man tager i betraktande att sagda stads-konsistorii medlemmar äro just kyrkoherdarne i Stockholms territoriella församlingar, hvilka på samma gång äro ordförande i de respektiva församlingarnas skolråd, samt att för närvarande ej mindre än fyra af dem äro ledamöter af öfverstyrelsen öfver Stockholms folkskolor. Kyrko-

herdarne i Stockholm äro sålunda sina inspektörer. Den vigtiga kontroll, som folkskoleinspektionen afser att utöfva i statens intresse, förefinnes alltså icke i Stockholm, ehuru ingen rimlig grund finnes att antaga, att den der skall vara mindre behöflig än annorstädes.

Förhållandet blir ej hjälpt dermed, att Stockholm aflönar sin egen inspektör. Dennes uppgift måste i första hand vara att se kommunens intressen till godo. Staten kan ej vara försäkrad om, att dess intressen tillbörligt bevakas af en kommunens tjänsteman, som dertill har en så beroende ställning, att han väljes för ett år i sender.

Andra stora städer, såsom Göteborg, Malmö och Norrköping, aflöna ock egna inspektörer, men detta oaktadt har Kongl. Maj:t ansett nödigt att öfver dem förordna särskilda statsinspektörer. Och hvarför skall Stockholm ensamt utgöra ett undantag? Kan en kommunalinspektör göra statsinspektören öfverflödig, hvarför tillämpar man då icke samma grundsats i de omnämnda städerna som i Stockholm?

På grund af hvad jag här anfört, tager jag mig friheten föreslå,

att Riksdagen behagade hos Kongl. Maj:t anhålla, att, så fort ske kan, en statsinspektör måtte förordnas öfver Stockholms folkskoledistrikt, samt att till aflöning åt honom måtte anvisas ett belopp af 4,000 kronor.

Stockholm den 28 januari 1888.

P. Waldenström.